

NR 106/2014

**ZWIĄZKI ZAWODOWE
I PRAWA PRACOWNICZE**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2014 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W jednym z ostatnich sondaży¹ badaliśmy opinie Polaków o związkach zawodowych, m.in. to, jak oceniana jest ich działalność pod kątem korzyści dla kraju i pracowników najemnych, czy są skuteczne i czy mają możliwość współkształtowania prawa w Polsce. Interesował nas również problem łamania praw pracowniczych i pracy w tzw. szarej strefie.

CZŁONKOSTWO W ZWIĄZKACH ZAWODOWYCH

Członkostwo w związkach zawodowych deklaruje sześciu na stu Polaków (6%), czyli około jednej ósmej pracowników najemnych (12%). Większość z nich należy do związków wchodzących w skład dużych organizacji, natomiast nieliczni są członkami związków niezrzeszonych².

Tabela 1

Członkostwo w związkach zawodowych	Deklaracje	
	ogółu badanych	pracowników najemnych (N=449)
	w procentach	
Ogółem	6	12
w tym:		
– NSZZ „Solidarność”	2	4
– związki zrzeszone w Ogólnopolskim Porozumieniu Związków Zawodowych	2	4
– związki zrzeszone w Forum Związków Zawodowych	1	2
– inne związki	1	2

¹Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (288) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 8–14 maja 2014 roku na liczącej 1074 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Respondenci, którzy zadeklarowali przynależność do innych niż wymienione związków, zostali poproszeni o podanie nazw tych organizacji. Niektóre ze związków wymienianych jako „inne” są w rzeczywistości zrzeszone w OPZZ lub FZZ, o czym badani mogli nie wiedzieć. Od badania zrealizowanego w 2012 roku takie wskazania są przekodowywane do odpowiednich kategorii.

W ostatnich ośmiu latach odsetek związkowców w Polsce pozostaje względnie stabilny i – w stosunku do wcześniejszego okresu – relatywnie niski. Na początku lat dziewięćdziesiątych do związków zawodowych należał niemal co piąty Polak. W ciągu kilku kolejnych lat liczba ta zmniejszyła się prawie o połowę, a w ubiegłej dekadzie odsetek osób deklarujących członkostwo w związkach zawodowych nie przekraczał 9%.

Tabela 2

Deklarowane członkostwo w związkach zawodowych	Wskazania respondentów według terminów badań																			
	IV '91	VI '92	XII '93	III '94	IX '95	VI '96	III '99	V '00	VII '01	VII '02	X '03	IX '04	IX '05	II '06	XI '07	XII '08	VII '10	III '12	IV '13	V '14
	w procentach																			
Ogółem	19	16	10	14	11	11	11	9	8	6	8	8	9	7	6	6	7	6	5	6
w tym:																				
– NSZZ „Solidarność”	10	6	5	5	6	5	5	4	3	2	3	3	3	3	2	2	3	2	1	2
– związki zrzeszone w OPZZ	6	6	3	5	3	3	3	3	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2	2
– związki skupione w Forum Związków Zawodowych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
– inne związki	3	4	2	4	2	3	3	2	3	2	2	2	3	2	2	2	2	1	0	1

Przynależność związkową częściej deklarują pracownicy starsi niż młodszy – związkowiec ma przeciętnie 44 lata, a pracownik niezrzeszony jest na ogół o pięć lat młodszy. Członkostwu sprzyja zatrudnienie w przedsiębiorstwach państwowych i instytucjach publicznych oraz przynależność do takich grup zawodowych, jak technicy i średni personel, kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem. Jeśli chodzi o branże, najbardziej *in plus* wyróżnia się oświata, nauka i ochrona zdrowia, natomiast najmniej związkowców odnotowujemy w handlu i usługach oraz w budownictwie. Ponadto osoby należące do związków zawodowych to przeważnie pracownicy dużych instytucji i przedsiębiorstw.

		CBOS
CZŁONKOSTWO W ZWIĄZKACH ZAWODOWYCH WEDŁUG BRANŻ I WIELKOŚCI ZAKŁADU PRACY		
Branża*		
Górnictwo i wydobywanie, przemysł		16%
Budownictwo		5%
Transport i łączność**		12%
Handel i usługi		7%
Oświata, nauka, ochrona zdrowia		23%
Administracja		10%
Wielkość zakładu pracy		
Poniżej 50 zatrudnionych		6%
Od 50 do 249 zatrudnionych		13%
250 lub więcej zatrudnionych		28%

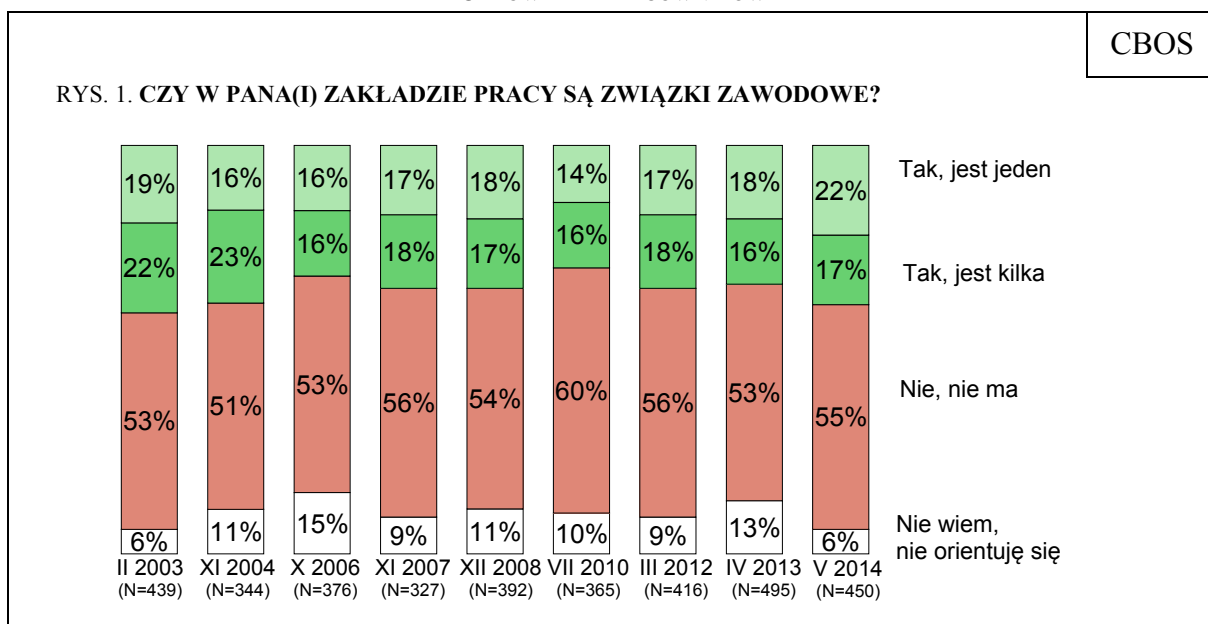
* Nie uwzględniono deklaracji pracowników zatrudnionych w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie ze względu na małą ich liczebność w badanej próbie

** Uwaga, niewielka liczebność pracowników tej branży w badanej próbie

ZWIĄZKI ZAWODOWE W ZAKŁADACH PRACY

Niemal dwie piąte zatrudnionych (39%, o 5 punktów procentowych więcej niż rok temu) deklaruje, że w przedsiębiorstwach, w których pracuje, działają związki zawodowe, w tym prawie co szósty (17%) wskazuje, że jest ich kilka. W zakładach pracy ponad połowy pracujących (55%) nie ma związków zawodowych.

ODPOWIEDZI PRACOWNIKÓW

Na obecność związków zawodowych w zakładzie pracy stosunkowo częściej wskazują respondenci zatrudnieni w oświacie i nauce, ochronie zdrowia oraz administracji, a także – nieco rzadziej – w transporcie i łączności oraz przemyśle. Związki zawodowe na ogół funkcjonują w przedsiębiorstwach państwowych i instytucjach publicznych, w dużych zakładach pracy, natomiast sporadycznie w firmach prywatnych, zatrudniających mniejszą liczbę pracowników.

		CBOS
UZWIĄZKOWIENIE WEDŁUG BRANŻ I WIELKOŚCI ZAKŁADU PRACY – PRACOWNICY DEKLARUJĄCY, ŻE W ICH ZAKŁADACH DZIAŁA ZWIĄZEK ZAWODOWY		
Branża*		
Górnictwo i wydobywanie, przemysł		40%
Budownictwo		15%
Transport i łączność**		48%
Handel i usługi		18%
Oświata, nauka, ochrona zdrowia		68%
Administracja		53%
Wielkość zakładu pracy		
Poniżej 50 zatrudnionych		20%
Od 50 do 249 zatrudnionych		47%
250 lub więcej zatrudnionych		73%

* Nie uwzględniono deklaracji pracowników zatrudnionych w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie ze względu na małą ich liczebność w badanej próbie

** Uwaga, niewielka liczebność pracowników tej branży w próbie

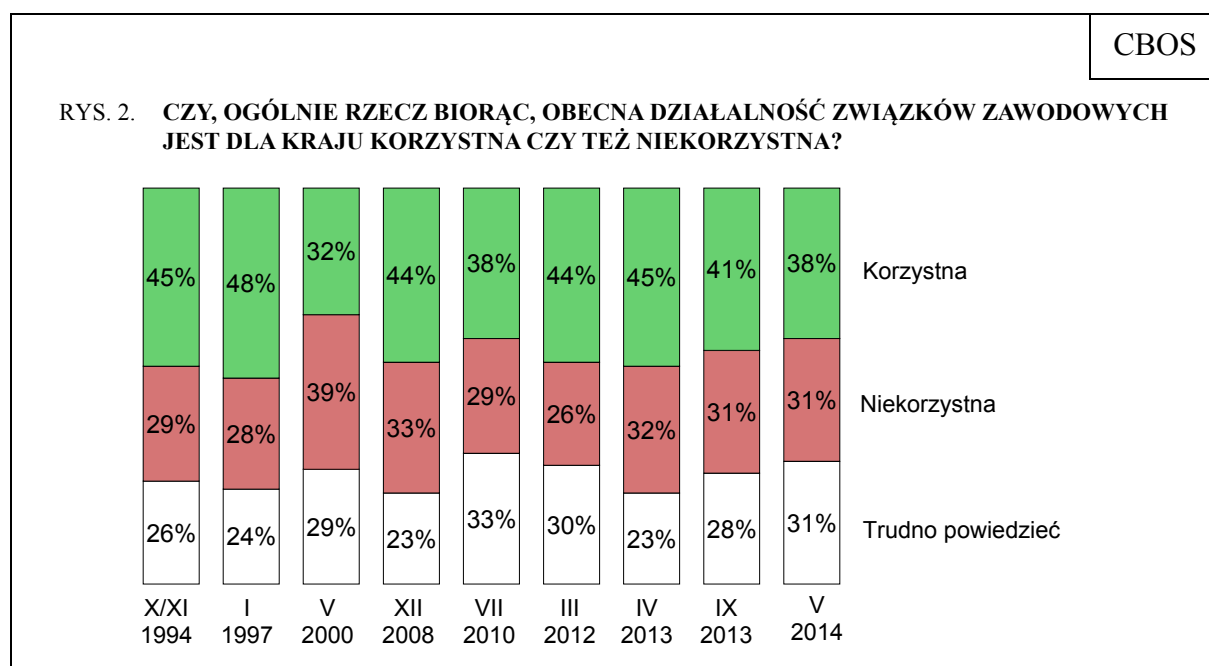
Większość pracowników deklarujących, że w ich zakładach pracy są związki zawodowe, sceptycznie ocenia ich działalność twierdząc, że – mimo podejmowanych starań – niewiele udaje im się osiągnąć (38%) albo w ogóle nie widać efektów ich funkcjonowania (36%). Tylko jedna szósta (16%) wyraża opinię, że związki zawodowe są efektywne, a pracownicy wiele im zawdzięczają.

Tabela 3

Jak Pan(i) ocenia działalność związków zawodowych w Pana(i) przedsiębiorstwie (zakładzie pracy)?	Wskazania pracowników zakładów, w których są związki zawodowe						
	VII 2002 (N=149)	XI 2007 (N=126)	XII 2008 (N=136)	VII 2010 (N=107)	III 2012 (N=146)	IV 2013 (N=165)	V 2014 (N=176)
	w procentach						
Są efektywne, załoga wiele im zawdzięcza	14	18	14	14	15	16	16
Starają się, lecz niewiele im się udaje	44	43	46	44	39	36	38
Nie widać efektów ich działalności	37	32	32	33	40	40	36
Trudno powiedzieć	5	7	7	9	6	8	10

DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZKÓW W SKALI KRAJU

Poglądy na temat działalności związków zawodowych są podzielone. Niemal dwie piąte Polaków (38%) uważa, że jest ona korzystna dla kraju, niespełna jedna trzecia (31%) wyraża opinię przeciwną, a pozostali (31%) nie mają wyrobionego zdania w tej kwestii. W stosunku do dwóch poprzednich lat nieco zmniejszyła się grupa osób przekonanych o pozytywnym wpływie aktywności związków zawodowych na sytuację w Polsce.

Zauważalnie częściej pozytywnie niż negatywnie oceniają działalność związków zawodowych najmłodszy respondenci, osoby mające wykształcenie zasadnicze zawodowe, pracownicy instytucji publicznych i przedsiębiorstw państwowych, członkowie takich grup zawodowych, jak: technicy i średni personel, pracownicy usług, robotnicy niewykwalifikowani, rolnicy, a także badani o prawicowej orientacji politycznej. Z kolei opinie krytyczne przeważają wśród mieszkańców dużych miast, kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem, prywatnych przedsiębiorców, ankietowanych z gospodarstw domowych o najwyższych dochodach *per capita* oraz respondentów nieuczestniczących w praktykach religijnych. Można dodać, że stosunkowo częściej działalność związków jako niekorzystną dla kraju oceniają osoby mające lewicowe poglądy polityczne, a także zwolennicy PO oraz SLD. Wyborcy PiS natomiast w większości odbierają ją jako dobrą dla Polski.

Tabela 4

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, obecna działalność związków zawodowych jest dla kraju korzystna czy też niekorzystna?		
	Korzystna	Niekorzystna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	56	16	28
SLD	40	42	18
PO	31	47	21
Niezamierzający głosować	35	30	35

Związki zawodowe postrzegane są na ogół jako mało efektywne, jeśli chodzi o obronę praw pracowniczych w Polsce. Ponad połowa badanych (55%) określa ich działania w tym zakresie jako nieskuteczne, przeciwnego zdania jest około jednej czwartej respondentów (27%). Od poprzedniego pomiaru (we wrześniu ubiegłego roku) opinie na temat skuteczności związków zawodowych w zasadzie się nie zmieniły.

Tabela 5

Czy, Pana(i) zdaniem, związki zawodowe w Polsce bronią interesów pracowniczych na ogół skutecznie czy też nieskutecznie?	Wskazania respondentów według terminów badań										
	III 1999	V 2000	VII 2001	VII 2002	XI 2007	XII 2008	VII 2010	III 2012	IV 2013	IX 2013	V 2014
	w procentach										
Zdecydowanie skutecznie	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2
Raczej skutecznie	22	14	12	14	23	31	24	28	27	24	25
Raczej nieskutecznie	40	44	39	39	38	38	39	36	45	41	40
Zdecydowanie nieskutecznie	23	22	35	30	12	11	13	12	12	14	15
Trudno powiedzieć	14	19	13	15	26	18	22	23	15	20	18

We wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych, z wyjątkiem najmłodszych respondentów, dominuje przekonanie o niskiej efektywności związków zawodowych w zakresie obrony praw pracowników w Polsce. Zarówno pracownicy najemni, jak i związkowcy nie różnią się pod tym względem znacząco od ogółu społeczeństwa, mają jedynie bardziej wyrobione opinie w tej sprawie.

Tabela 6

Czy, Pana(i) zdaniem, związki zawodowe w Polsce bronią interesów pracowniczych na ogół skutecznie czy też nieskutecznie?	Wskazania		
	ogółu badanych	pracowników najemnych	członków związków zawodowych
	w procentach		
Skutecznie	27	31	34
Nieskutecznie	55	57	58
Trudno powiedzieć	18	12	8

Ponad połowa badanych (54%) twierdzi, że związki zawodowe w Polsce mają zbyt mały wpływ na decyzje polityczne, natomiast jedna dziesiąta (10%) uważa, że wpływ ten jest zbyt duży. Około jednej siódmej respondentów (15%) określa ich możliwości oddziaływania jako odpowiednie, tzn. takie, jakie mieć powinny. Postrzeganie politycznej roli związków zawodowych i oczekiwania wobec nich są zbliżone do odnotowanych we wrześniu 2013 roku, natomiast obecnie nieco rzadziej niż w kwietniu ubiegłego roku mówiono o zbyt małym wpływie związków zawodowych na sprawy publiczne.

Tabela 7

Czy, Pana(i) zdaniem, związki zawodowe mają obecnie zbyt duży, wystarczający czy też zbyt mały wpływ na decyzje władz w naszym kraju?	Wskazania respondentów według terminów badań													
	VI 1993	XII 1993	III 1999	XII 1999	V 2000	VII 2001	VII 2002	XI 2007	XII 2008	VII 2010	III 2012	IV 2013	IX 2013	V 2014
	w procentach													
Zbyt duży	15	9	21	20	13	10	12	7	16	12	11	8	12	10
Taki, jaki powinny mieć	17	20	14	19	13	8	10	17	22	15	15	14	13	15
Zbyt mały	56	52	49	42	52	65	59	49	44	49	51	61	57	54
Trudno powiedzieć	12	19	16	20	22	17	19	27	18	24	23	17	19	21

Związkowcy częściej niż ogół badanych czy też pracownicy najemni mają wyrobioną opinię o wpływie związków zawodowych na decyzje polityczne w kraju: częściej są zdania, że siła ich oddziaływania na politykę jest zbyt mała, ale też nieco częściej od pozostałych uważają, że ich obecny wpływ jest zbyt duży.

Tabela 8

Czy, Pana(i) zdaniem, związki zawodowe mają obecnie zbyt duży, wystarczający czy też zbyt mały wpływ na decyzje władz w naszym kraju?	Wskazania		
	ogółu badanych	pracowników najemnych	członków związków zawodowych
	w procentach		
Zbyt duży	10	11	15
Taki, jaki powinny mieć	15	18	12
Zbyt mały	54	56	71
Trudno powiedzieć	21	15	2

Przekonanie o zbyt małym wpływie związków zawodowych na politykę zależy w pewnym stopniu od sytuacji ekonomicznej respondentów – osoby źle sytuowane, uzyskujące niskie dochody *per capita* wyrażają je częściej niż badani najlepiej zarabiający,

określający swoją sytuację materialną jako dobrą. O zbyt małym wpływie związków na decyzje władz wyraźnie częściej niż inni mówią bezrobotni, a także technicy i średni personel, natomiast o zbyt dużym – kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem oraz prywatni przedsiębiorcy.

We wszystkich analizowanych elektoratach partyjnych przeważają osoby, które uważają, że obecnie siła oddziaływania związków zawodowych na decyzje polityczne jest zbyt mała. Opinię tę najczęściej wyrażają zwolennicy PiS, natomiast najrzadziej – potencjalni wyborcy PO.

Tabela 9

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Czy, Pana(i) zdaniem, związki zawodowe mają obecnie zbyt duży, wystarczający czy też zbyt mały wpływ na decyzje władz w naszym kraju?			
	Zbyt duży	Taki, jaki powinien być	Zbyt mały	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PiS	8	5	70	17
SLD	21	17	52	10
PO	18	22	45	15
Niezamierzający głosować	7	13	54	26

NARUSZENIA PRAW PRACOWNICZYCH

W zakładach pracy większości badanych prawa pracowników, o które pytaliśmy, są przestrzegane. Z deklaracji wynika, że najczęściej (37%) brakuje możliwości zrzeszania się w związkach zawodowych lub ich zakładania. Znacznie mniej zatrudnionych wskazuje na takie problemy, jak nieprzepisowe warunki pracy (16%) czy przedłużanie czasu pracy bez odpowiedniego wynagrodzenia (15%). Nieliczni (3%) zetknęli się z opóźnieniami w wypłacie wynagrodzenia. Można zauważyć, że skala tego zjawiska jest o połowę mniejsza niż w 2010 roku i aż trzy- lub czterokrotnie mniejsza niż w pierwszej połowie ubiegłej dekady. Rzadziej niż w latach 2010–2012 (spadek wskazań o 4–5 punktów) dochodzi również do przedłużania czasu pracy bez właściwego wynagrodzenia.

Tabela 10

Czy w Pana(i) przedsiębiorstwie/zakładzie pracy:	Wskazania pracowników* według terminów badań													
	II 2003		XI 2004		X 2006		XII 2008		VII 2010		III 2012		V 2014	
	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
	w procentach													
– pensje są wypłacane regularnie	88	12	91	9	97	3	95	5	94	6	96	4	97	3
– pracownicy zmuszani są do pracy w nieprzepisowych warunkach	21	79	19	81	9	91	13	87	16	84	14	86	16	84
– przedłużany jest czas pracy bez właściwego wynagrodzenia	30	70	29	71	17	83	17	83	20	80	19	81	15	85
– pracownicy mają swobodę zakładania związków zawodowych lub zrzeszania się w istniejących już związkach	68	32	64	36	70	30	68	32	62	38	65	35	63	37

* W procentowaniu uwzględniono jedynie tych pracowników, którzy udzielili jednoznacznej odpowiedzi na pytania

Dziewięciu na dziesięciu zatrudnionych (90%) deklaruje, że pracodawca odprowadza składkę na ZUS od ich całego wynagrodzenia. Należy podkreślić, że odsetek ten jest nie tylko o 6 punktów większy niż dwa lata temu, ale również najwyższy z odnotowanych w ciągu ostatnich dziesięciu lat. W tym okresie o połowę zmniejszył się (z 8% do 4%) odsetek pracowników, których płaca jest oskładkowana w niepełnym wymiarze, tzn. pracodawca płaci składkę od jej większej (2%) lub tylko mniejszej części (2%). W przypadku trzech na stu zatrudnionych (3%) składka na ZUS w ogóle nie jest odprowadzana.

Tabela 11

Czy cała Pana(i) płaca jest „oficjalna” i zakład (pracodawca) płaci z niej składki na ZUS, na przyszłą emeryturę itd., czy tylko od części płacy odprowadza się składki czy też może w ogóle nie są płacone składki od Pana(i) płacy?	Wskazania pracowników według terminów badań				
	XI 2004 (N=344)	X 2006 (N=379)	XII 2008 (N=386)	III 2012 (N=419)	V 2014 (N=441)
	w procentach				
Składka na ZUS jest odprowadzana od całego mojego wynagrodzenia	87	87	85	84	90
Składka na ZUS jest odprowadzana od większej części mojego wynagrodzenia, a mniejszą część dostają nieoskładkowaną, „na rękę”	5	4	4	4	2
Składka na ZUS jest odprowadzana od mniejszej części mojego wynagrodzenia, a większą część dostają nieoskładkowaną, „na rękę”	3	5	4	4	2
Składka na ZUS w ogóle nie jest odprowadzana od mojego wynagrodzenia	2	1	2	4	3
Nie orientuję się, czy składka na ZUS jest odprowadzana od mojego wynagrodzenia czy też nie	3	2	5	4	3

Tabela 12

Cechy społeczno-demograficzne pracujących oraz cechy ich zakładów pracy	NARUSZENIA PRAW PRACOWNICZYCH I „SZARA STREFA”				
	Wskazania dotyczące				
	zakładu pracy respondenta				respondenta osobiście
	nieregularne wypłacanie pensji	przymuszanie do pracy w nieprzepi-sowych warunkach	przedłużany czas pracy bez wynagrodzenia	brak swobody zrzeszania się w związkach	składka na ZUS odprowadzana od części wynagrodzenia lub wcale nieodprowadzana
w procentach					
Płeć					
Mężczyźni	4	18	18	44	10
Kobiety	1	13	12	28	4
Wykształcenie					
Podstawowe / gimnazjalne**	0	11	19	71	24
Zasadnicze zawodowe	6	30	25	49	12
Średnie	3	11	9	35	5
Wyższe	1	14	15	23	3
Grupa zawodowa					
Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem	1	6	12	15	1
Technicy, średni personel	0	16	13	30	4
Pracownicy administracyjno-biurowi	2	12	8	29	5
Pracownicy usług	7	15	20	53	7
Robotnicy wykwalifikowani	1	27	23	51	13
Robotnicy niewykwalifikowani	9	13	5	45	14
Branża*					
Górnictwo, przemysł	1	26	16	41	7
Budownictwo	7	23	33	68	26
Transport i łączność**	0	22	4	33	0
Handel i usługi	4	10	15	42	9
Oświata, nauka, ochrona zdrowia	0	10	10	8	0
Administracja	1	12	9	31	0
Formy własności zakładu pracy					
Państwowy lub publiczny	0	11	9	16	0
Spółka z udziałem właścicieli prywatnych i państwa	0	15	8	37	4
Prywatny poza rolnictwem	4	20	22	52	13
Wielkość zakładu pracy					
Poniżej 50 zatrudnionych	4	16	20	49	11
Od 50 do 249 zatrudnionych	1	15	8	31	5
250 zatrudnionych lub więcej	1	17	13	16	1

* Nie uwzględniono odpowiedzi pracowników zatrudnionych w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie ze względu na małą ich liczebność w badanej próbie

** Uwaga, niewielka w badanej próbie liczebność pracowników z tym wykształceniem / z tej branży

Ze wszystkimi rodzajami łamania praw pracowniczych częściej stykają się mężczyźni niż kobiety. Częściej też są to pracownicy sektora prywatnego niż państwowego czy publicznego, a także firm raczej mniejszych niż większych. Z takimi problemami, jak: nieregularna wypłata wynagrodzeń, przedłużanie czasu pracy bez stosownego wynagrodzenia i przymuszanie do pracy w nieprzepisowych warunkach w większym stopniu stykają się osoby mające wykształcenie zasadnicze zawodowe, natomiast o braku możliwości zrzeszania się w związkach zawodowych i braku pełnego oskładkowania pensji relatywnie częściej niż inni mówią najslabiej wykształceni. Opóźnienia w wypłacie wynagrodzeń w największym stopniu dotyczą robotników niewykwalifikowanych, pracowników usług oraz zatrudnionych w branży budowlanej. Skala problemu przedłużania czasu pracy bez stosownego wynagrodzenia jest relatywnie większa wśród robotników wykwalifikowanych, pracowników usług oraz zatrudnionych w branży budowlanej. Przymuszanie do pracy w nieprzepisowych warunkach w największym stopniu dotyczy również robotników wykwalifikowanych, a ponadto zatrudnionych w takich branżach, jak: górnictwo i przemysł, budownictwo oraz transport i łączność. Można dodać, że w budownictwie częściej niż w innych branżach występuje problem braku możliwości zrzeszania się i pracy w „szarej strefie”.

Do wszystkich rodzajów naruszeń praw pracowniczych, których dotyczyło pytanie, rzadziej dochodzi w zakładach uzwiązkowionych. Jak wynika z deklaracji, niemal nie występują tam opóźnienia w wypłacie wynagrodzeń ani praca w „szarej strefie”. Należy jednak mieć na uwadze, że może to wynikać nie tylko z samej obecności związków zawodowych, ale również ze specyfiki zakładów, w których działają związki.

Tabela 13

Naruszenia praw pracowniczych i „szara strefa”	Wskazania pracujących w zakładach, w których:	
	są związki zawodowe	nie ma związków zawodowych
	w procentach	
Nieregularne wypłacanie pensji	1	4
Przymuszanie do pracy w nieprzepisowych warunkach	13	18
Przedłużany czas pracy bez wynagrodzenia	10	19
Brak swobody zrzeszania się w związkach	9	57
Składka na ZUS odprowadzana od części wynagrodzenia lub wcale nieodprowadzana	1	11

Mimo że dostęp do związków zawodowych w zakładzie pracy ma blisko dwie piąte pracowników, tylko około jednej ósmej – jak wynika z deklaracji – do nich należy. W ostatnich ośmiu latach przynależność do związków pozostaje na względnie stabilnym, ale niskim poziomie. Z jednej strony niewielkie uzwiązkowanie może dziwić, ponieważ znaczna część Polaków postrzega działalność związków zawodowych jako korzystną dla kraju, a ponadto oczekuje, że będą one miały większy wpływ na decyzje polityczne, gdyż obecnie jest on zbyt mały. Z drugiej jednak strony związki zawodowe na ogół postrzegane są jako nieskuteczne: zarówno jeśli chodzi o działalność na rzecz pracowników w zakładach pracy, jak i – szerzej – obronę interesów pracowniczych w Polsce.

Na podstawie uzyskanych deklaracji można powiedzieć, że w ostatnich dwóch latach ubyło Polaków pracujących w „szarej strefie”, a przybyło tych, którzy wskazują, że składka na ZUS jest odprowadzana od całej ich pensji. Mniejszy niż na początku obecnej dekady i znacznie mniejszy niż w pierwszej połowie ubiegłej jest odsetek zatrudnionych stykających się w swoim zakładzie pracy z nieterminowym wypłacaniem wynagrodzeń. W stosunku do pomiaru sprzed dwóch lat obecnie rzadziej dochodzi również do przedłużania czasu pracy bez stosownego wynagrodzenia.

Opracował
Michał FELIKSIAK